

Magyarországi zsidótörvények és rendeletek 1938-1945

Összeállította: Vértés Róbert

Polgár

J

TARTALOM

Előszó - Vértés Róbert	7
Bevezető tanulmány - Erényi Tibor	9
I. Törvények és rendeletek	17
1938. XV. tc. a társadalmi és a gazdasági élet egyensúlyának hatályosabb biztosításáról	19
A zsidók közéleti és gazdasági térfoglalásának korlátozásáról szóló törvényjavaslat általános indoklása	33
1939. IV. tc. a zsidók közéleti és gazdasági térfoglalásának korlátozásáról.	44
A zsidók közéleti és gazdasági térfoglalásáról szóló 1939:IV. törvénycikk részletes magyarázata	67
A m. kir. minisztérium 1939. évi 7.720. M. E. számú rendelete, a zsidók gazdasági térfoglalásának korlátozásáról szóló 1939. IV. tc. végrehajtásáról	105
1940. XXXI. tc. a törvényhatósági bizottsági tagsági jogról	141
1941. XV. tc. a házassági jog módosításáról és védelméről. 9-16. §.	149
1941. XIX. tc. a törvényhatósági bizottsági és a községi képviselőtestületi tagsági jogról, továbbá a gyakorlati közigazgatási vizsgára vonatkozó átmeneti szabályokról	153
1942. VIII. tc. az izraelita vallásfelekezet jogállásának szabályozásáról	156
1942. XIV. tc. a honvédelemről szóló 1939: II. tc., valamint az 1914-1918 évi világháború tűzharcosai érdemeinek elismeréséről szóló 1938:IV. tc. módosításáról és kiegészítéséről	161
1942. XV. tc. a zsidók mező- és erdőgazdasági ingatlanairól	176
A m. kir. minisztérium 1943. évi 3.600. M. E. sz. rendelete, a zsidók mező- és erdőgazdasági ingatlanairól szóló 1942:XV. törvénycikk végrehajtásáról	200
A m. kir. minisztérium 1943. évi 4.250. M. E. sz. rendelete, a zsidók mező- és erdőgazdasági ingatlanairól szóló 1942:XV. törvénycikk alapján megszerzett mezőgazdasági ingatlanok felhasználásáról	257
A m. kir. minisztérium 1944. évi 1.600. M. E. sz. rendelete, a zsidók vagyonának bejelentéséről és zár alá vételéről	284

A m. kir. minisztérium 1944. évi 1.730. M. E. sz. rendelete, a zsidókra megállapított rendelkezések hatálya alól mentesített személyek körének egységes szabályozásáról	293
A m. kir. minisztérium 1944. évi. 3.670. M. E. sz. rendelete, a zsidók mentesítéséről szóló 1.730/1944. M. E. rendelet kiegészítéséről	296
II. Rendeleték ismertetése	297
III. A zsidótörvények és rendeletek hatályon kívül helyezése	359
1945. tc. a nagybirtokrendszer megszüntetéséről. 45-53. §.	361
1946. XXV. tc. a magyar zsidóságot ért üldözés megbélyegzéséről és következményeinek enyhítéséről.	363
IV. A hatályon kívül helyező rendeletek ismertetése	369
Rövidítések jegyzéke	381
Források jegyzéke	382
Tárgymutató	383

ELŐSZÓ

E kötet a magyarországi zsidóságra vonatkozó, 1938-45 között életbe léptetett törvényeket és rendeleteket gyűjti össze és csoportosítja tartalmi, illetve azon belül kronológiai szempontok alapján.

A törvények teljes szövegét közöljük, a rendeletek közül azonban csak a legfontosabbaknak adjuk közre a teljes szövegét. A többi, e törvényekhez kapcsolódó rendeletet, amelyek - terjedelmi okokból - szövegszerűen nem kerülhettek be kötetünkbe, kötetünk második részében ismertetjük. Ez a rész tartalmazza a rendelet megjelenésének évszámát, a rendelet sorszámát, annak rövid tartalmát, a hatályba lépés keltét, az aláíró nevét, rangját és a közlés eredeti forrását.

A kötetben függelékként adjuk közre e törvényeket és rendeleteket hatályon kívül helyező 1945-49 közötti törvényeket és rendeleteket.

A kötetbe nem került be az 1920:XXV.tc., ismertebb nevén a numerus clausus (záros szám). E törvényt a közvélemény joggal tartotta elsősorban a zsidóságot sújtó törvénynek, ezért - az összefüggés tisztázása kedvéért - erre a törvényre ki kell térni.

A törvényjavaslatot Teleki Pál első miniszterelnöksége idején, 1920 július 22-én nyújtotta be a nemzetgyűlésbe Haller István vallás és közoktatásügyi miniszter, s azt két ülésen tárgyalták, majd szeptember 21-én emelték törvénné. A törvény kimondta, hogy "az egyes népfajok és nemzetiségekhez tartozó" fiatalok aránya az egyetemeken és főiskolákon nem haladhatja meg az érintett etnikumok, nemzetiségek országos arányát, ami a zsidók esetében 5,9 százalék volt. (A törvénnyel és a későbbi zsidótörvényekkel is részletesen foglalkozik Erényi Tibor: A zsidók története Magyarországon a honfoglalástól napjainkig. Változó Világ Könyvtár 9. füzet 1997.) A törvény kapcsán azonban szükséges megjegyezni, hogy a törvény a zsidóságról sem mint felekezetről, sem más formában nem tesz említést. Nem kétséges ugyanakkor, hogy jellege miatt a zsidó ifjúság tanulási szabadsága és az állampolgári egyenjogúsága ellen irányult. Ezen túlmenően a numerus clausust még a törvény életbe lépése előtt alkalmazták Haller Istvánnak egy 1920 augusztus 6-án kelt rendelete alapján, amely az 1920-21 tanévre felvehető hallgatók számát szabályozva "az izraelitákat külön nemzetiségnek" tekintette. Ez a megjelölés jog- és törvényellenesen figyelmen kívül hagyta a magyarországi zsidóság egyenjogúságát kimondó 1867:XVII. tc-et és a zsidó vallást bevett vallásfelekezetnek minősítő 1895:XL. tc-et. A numerus clausus következtében a zsidó ifjúság százai kényszerültek külföldi egyetemeken tanulni, nagyobb részük diplomájuk nosztrifikálásának nehézségei, vagy egyéb okok miatt végleg külföldön telepedett le. A törvény itthon és külföldön is jelentős személyiségek és szervezetek körében keltett ellenérzéseket. Még a Népszövetség - Nemzetek Szövetsége, az Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ) elődje - is foglalkozott a különböző tiltakozó felterjesztésekkel, de

különösebb eredmény nélkül. 1928-ban a közhangulat és a nemzetközi politika nyomására megtörtént a törvény "stiláris" módosítása, miután a származási kategorizálás helyébe a jelentkezők szüleinek foglalkozása alapján szelektáltak helyi szinten. A zsidóság számára törvényileg biztosított tanszabadság visszaállítása azonban nem történt meg. Ilyen értelemben az 1920:XXV. tc. az 1938 utáni zsidótörvények előfutára volt.

Az 1938-45 közötti törvények és rendeletek - a két bécsi döntést követően - közel egy millió zsidó vagy (az 1941:XV.tc. és az 1942:XV. tc. alapján) annak tekintett magyar állampolgárt érintett és az 1944 októberi nyilas hatalomátvétel után közvetve 600.000 ember pusztulását indította el. A rendeletek tükrözik a nemzetközi és az ország belső helyzetében bekövetkezett változásokat. is. Így enyhítő rendeletek jelentek meg 1943-ban a II. világháborúban bekövetkezett fordulat idején, és 1944 augusztusa és október 15. között a Lakatos-kormány időszakában. Végző soron azonban ezek csupán motiválják az összképet, az ártatlanul megbélyegzettek, meghurcoltak és elpusztított százezrek, a Holocaust áldozatainak és túlélőinek sorsán vajmi keveset változtattak.

Köszönet illeti e kötet technikai szerkesztőjét, Lett Miklóst, aki a saját maga vállalta munkának elvégzése mellett, kiváló ötletjavaslataival ösztönözte az összeállítót, hogy a közel négy éve abbahagyott kéziratot kiegészítse és kiadásra alkalmassá tegye. A kötet használhatóságát elősegíti a téma-mutató, amelyet gondos munkával összeállított.

Amennyiben e kiadvány segítséget tud adni a kérdéssel foglalkozó kutatónak és az érdeklődő olvasónak, az összeállító elérte célját.

Könyvünk a Holocaust 50. évfordulójára készült.

Vértés Róbert